

DE TWEEDE WERELDOORLOG

HET COMPLETE NASLAGWERK IN FOTO'S

DAVID BOYLE

 REBO
PRODUCTIONS

INHOUD

INLEIDING: DE FOTOCAMERA IN DE OORLOG	6
EUROPA: DE STRIJD TEGEN HET FASCISME	12
DE WEG NAAR DE OORLOG: DE AANLEIDING TOT HET CONFLICT	14
De bewapening voor het armageddon	28
De schande van de appeasement-politiek	38
DE AS-INVASIES	45
Blitzkrieg	46
De val van Frankrijk	60
Het eilandfort	76
Het leven in het Derde Rijk	92
Mussolini's tegenslagen	100
Barbarossa	114
DE GROTE DRIE	129
De slapende reus	130
De titanenstrijd	142
Desert Storm	156
Bombardement van steden	172
'De zwakke plek'	186
Verzet en collaboratie	202
DE BEVRIJDING	213
D-Day	214
De rode vloed	232
Het offensief naar de Rijn	248
Het Derde Rijk in de as	266
De holocaust	282

AZIË: DE OPKOMST EN VAL VAN HET JAPANESE RIJK	294
HET JAPANESE EXPANSIONISME: DE OORLOG IN CHINA	296
De olieblokkade	308
DE RIJZENDE ZON	317
De dag van de schande	318
De val van Singapore	338
Aanvallen op het zuiden	354
De nederlaag op de Filipijnen	376
Japanse wreedheden	396
DE TEGENAANVAL	409
Kracht verzamelen	410
Midway	422
In de jungle	442
De omslag	464
De slag om Birma	484
JAPAN VERNIETIGD	501
De terugkeer van MacArthur	502
De overwinning in Zuidoost-Azië	520
Vuurstormen in Tokyo	538
Zwart zand	556
De atoombom	574
Nasleep: de afrekening	592
REGISTER	599

DE FOTOCAMERA IN DE OORLOG

In april 1940 verscheen er een luchtfoto van de door de nazi's bezette stad Bergen in de Britse krant *The Daily Mirror*. "Hier bombarderen wij Bergen", luidde het bijschrift. "Als u naar de foto kijkt, neemt u haast deel aan het bombardement – u ziet precies wat de piloten vanuit hun cockpit zagen."

Het was een betrekkelijk nieuwe ervaring voor lezers van kranten en tijdschriften om te zien wat piloten, soldaten en mariniers zagen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de realiteit van de strijd iedere dag bij de burgers thuis gebracht – niet in de laatste plaats omdat de burgers zichzelf vaak in de vuurlinie bevonden.

Dit was tenslotte de eerste echte gefotografeerde oorlog. De fotografen hadden in de Eerste Wereldoorlog te maken gehad met vele moeilijkheden: hun apparatuur was onpraktisch en hun films hadden een betrekkelijk lange belichtingstijd – nauwelijks voldoende om de actie vast te leggen. En wanneer ze er in slaagden een indrukwekkende foto te maken, oefenden de militaire autoriteiten een strenge

Fotografen van het Amerikaanse leger in actie.

Februari 1945: Amerikaanse mariniers landen op Iwo Jima, een foto van sergeant Neil Gillespie.

censuur uit, omdat zij deze betrekkelijk nieuwe vorm van verslaggeving uitermate wantrouwd. Een generatie later was de technologie sterk verbeterd: nu konden er actiefoto's worden gemaakt en waren fotocamera's zo klein dat ze in een broekzak pasten. Door de verbeterde transport- en communicatiemiddelen bereikten de foto's eerder de belangrijke nieuwe fototijdschriften – *Life* in Amerika, *Picture Post* in Groot-Brittannië en *Signal* in Duitsland.

De fotografen uit de Tweede Wereldoorlog hadden verschillende redenen om te fotograferen. In de periode voor het uitbreken van de oorlog hadden de nazi's de fotografie gebruikt in hun propagandastrijd. Adolf Hitler zelf was geobsedeerd door het creëren van het juiste beeld van hemzelf voor het nageslacht en hij verbood foto's waarop hij een bril of een lederhose droeg. Met een steek onder water naar Churchill, zei hij: "Je kunt niet worden vereeuwigd met een sigaar in de mond". De minister van Propaganda Josef Goebbels had propagandadiensten in elke legereenheid, met elk

1941: een in scène gezette foto van een Italiaan die zich overgeeft.

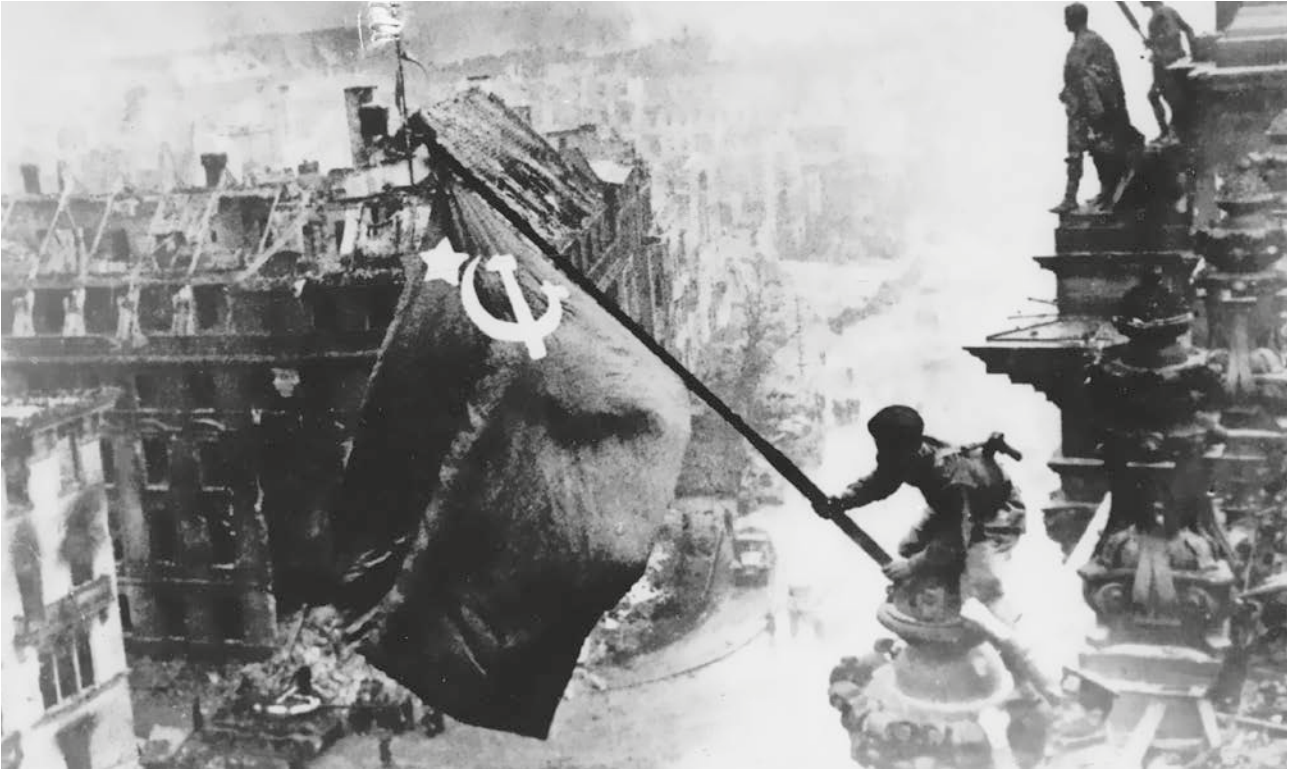
De geest van de Blitz in Londen, november 1940.

Britse kinderen schuilen tegen een luchtaanval, Kent 1940.

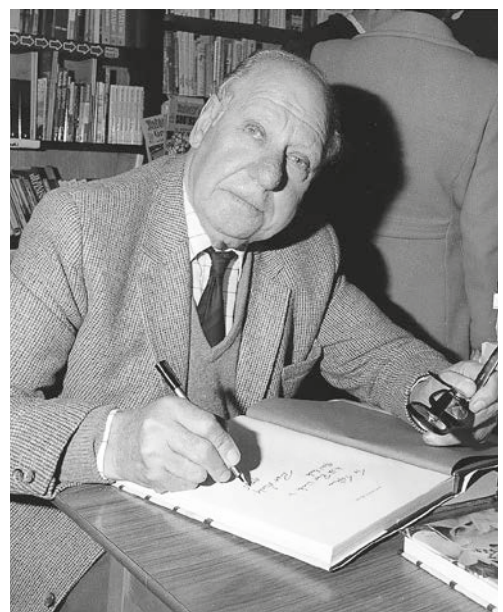
1941: militairen rennen door de straten van Bardia in Libië. Een foto van het Britse leger.

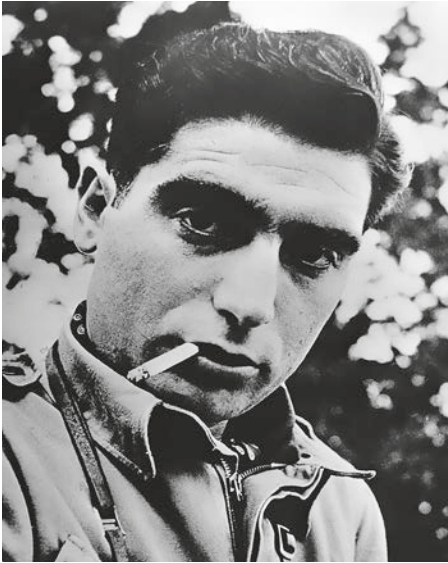
30 april 1945: de Russische vlag wordt gehesen op de Reichstag; door Yevgeni Khaldei, fotograaf van het Rode Leger.

meer dan honderd voertuigen en motorkoeriers om films naar de dichtstbijzijnde luchtbasis te brengen. Elke foto die door de Duitse militaire fotografen werd genomen, werd gecontroleerd op het effect ervan op de oorlogsinspanningen. De Russen hadden eenzelfde politiek. Het kon gevaarlijk zijn een officiële fotograaf van een totalitair regime te zijn. Duitse militaire fotografen die niet beschikten over voldoende ideologisch 'enthousiasme' werden naar het Russische front gestuurd; Russische fotografen konden worden geëxecuteerd als ze 'defaitistische' foto's maakten.

In het democratische Westen was de houding ten opzichte van officiële fotografen toleranter. In het algemeen vond men dat de waarheid de beste vorm van propaganda was, hoewel onderwerpen die een negatief effect op het moreel konden hebben, zoals oorlogsslachtoffers, zeer gevoelig werden geacht. Het Amerikaanse leger wilde erg graag fotografen in zijn gelederen hebben: ze kregen een opleiding van vier maanden, de rang van officier (fotografen van Life waren kolonel) en een voorkeursbehandeling. Het Britse leger daarentegen had minder respect voor fotografen: er werden slechts veer-

Bert Hardy, fotograaf van de Picture Post.

Robert Capa van het tijdschrift Life.

tig aangenomen toen de vijandigheden begonnen en zij bleven gedurende de hele oorlog sergeant.

Ondanks de technologische verbeteringen was het algemeen bekend dat fotograferen moeilijk was. Weinig professionals hadden zoom- of telelenzen en actiefoto's moesten meestal van zeer dichtbij worden genomen. Het is dan ook niet vreemd dat officiële fotografen aan beide kanten foto's in scène zetten achter de vuurlinie.

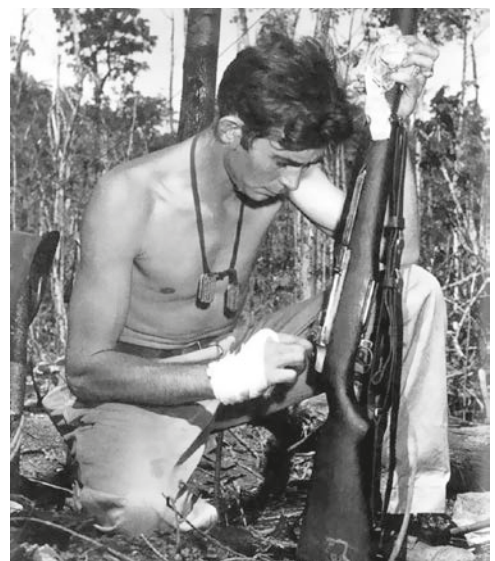
De groeiende groep persfotografen had nog meer redenen om hun reputatie te beschermen: hun namen verschenen onder de gepubliceerde beelden. Er waren zeer goede fotografen werkzaam tijdens de Tweede Wereldoorlog: Carl Mydans aan het Russisch-Finse front, Bert Hardy in Londen tijdens de Blitz, George

Rodger in de Noord-Afrikaanse woestijn en in Belsen, Ralph Morse in Guadalcanal, Eugene Smith in de Stille Oceaan, Yevgeni Khaldei met het Rode Leger in Berlijn – om er maar een paar te noemen. Aan het eind van de oorlog had het tijdschrift Life meer fotografen aan het werk dan de rest van de Amerikaanse pers tezamen. Robert Capa was één van hen. Zijn foto's van Omaha Beach op D-Day zijn helaas verbrand in een kachel in een donkere kamer in Londen – er zijn nog slechts elf vage foto's over.

De invloed van de persfotografen groeide tijdens de oorlog. In 1939 waren er door de Duitse beperkingen nauwelijks beelden van de invasie van Polen. Maar de invloed van de nazi-censoren nam af en zelfs zij realiseerden zich dat foto's op verschillende manieren konden worden geïnterpreteerd. De

1945 – Amerikaanse troepen in Panay; door luitenant Robert Fields.

1943 – een soldaat in New Georgia, foto van sergeant J. Bushemi.

Juli 1941: Londen na een luchtaanval; door Edward Worth.

beroemde foto van St. Paul's Cathedral tussen de rookwolken na de Blitz, die door Herbert Mason vanaf het gebouw van The Daily Mail werd genomen, werd door de Britten gebruikt als symbool van de standvastigheid en door de Duitsers als symbool van de vernietiging van Londen.

Er werd ook een enorme hoeveelheid oorlogsfoto's genomen door amateurs en toeschouwers. De Duitsers hadden zoveel vertrouwen in een uiteindelijke overwinning in Rusland, dat zij hun militairen toestonden hun eigen Leica's mee te nemen; tegen het eind van de oorlog had de helft van alle geallieerde militairen een fotocamera bij zich. Samen met de pers zorgden deze amateurs ervoor dat de werkelijkheid van de oorlog in beeld werd gebracht. Life voerde zes maanden lang een succesvolle strijd om de foto van een GI te publiceren met daarop drie van zijn dode kameraden op een strand langs de Stille Oceaan; Yoshito Matsushige, fotograaf van een plaatselijke krant, maakte de eerste foto van de gruwelijke gevolgen van de atoombom op Hiroshima.

De foto's in dit boek tonen de vele kanten van het grootste conflict ter wereld, ongeacht de omstandigheden waarin de foto's werden genomen. Ze tonen het extreme gedrag van de mens, het verbijsterende lijden, de wreedheid, maar ook de heldenmoed en standvastigheid van honderdduizenden mensen. Zulke beelden zijn in feite getuigen en vormen daardoor, nog directer dan geschreven documenten of dramatische interpretaties, een waarschuwing vanuit het verleden.